

ARCHYVINĖ MEDŽIAGA APIE „AUSRĄ“ LIETUVOS MOKSLŲ
AKADEMIJOS BIBLIOTEKOS RANKRAŠČIŲ SKYRIUJE

Sia apžvalga norėtume priminti apie „Aušrą“, apie tuos rankraščius, kurie saugomi Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje, išsklaidyti po įvairius fondus bei kolekcijas. Tai būtų pirmasis bandymas juos surinkti draugėn ir susisteminti. Rankraščių radome ne itin daug — 40 vienetų. Jei būtume išvardiję ir bendresnę to laiko epochą arba tolesnį aušrininkų gyvenimą bei veiklą aptariančius rankraščius, sąrašas būtų daug ilgesnis. Tačiau ėmėme tik tokius, kurie susiję su pačiu „Aušros“ atsiradimu, jos spausdinimu, kurie pasakoja apie jos redaktorius, leidėjus, tuo metu skyrusius jai savo darbą ir lėšas, taip pat apie jos skaitytojus, kai kuriuos bendradarbius.

Dažnas rankraštis yra savitas istorijos šaltinis. Jo suradimas archyve neretai prilygsta tikram atradimui. Tačiau pasitaiko ir tokių atvejų, kai dviratis išradinėjamas antrą kartą. Todėl būtina nustatyti, ar rankraštis nėra jau kadaise skelbtas spaudoje, ar jis tikrai nežinomas tyrinėtojams.

Stengėmės išsiaiškinti, kurie iš Mokslų akademijos bibliotekoje esančių rankraščių apie „Aušrą“ jau yra publikuoti, kurie tebėra neskelbti. Sudarytoje rankraščių rodyklėje publikacijas pažymėjome po kiekvienu aprašu.

Rankraščius šioje rodyklėje sugrupavome tokia tvarka: pirmiausia pačių redaktorių bei „Aušros“ leidėjų autografa, didesni jų darbai (straipsniai, atsiminimai), paskui jų korespondencija, o toliau kitų autorių studijėlės, rašiniai, išrašai.

Telkdami rankraščius apie „Aušrą“, nemažai laiko sugaišome vien tam, kad galėtume pasakyti, kokių dalykų Mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyriuje nėra. Pavyzdžiui, neradome J. Basanavičiaus veiklos „Aušroje“ dokumentų (jo fondas saugomas MA Lietuvių literatūros ir tautosakos institute), gausnesnių J. Mikšo autografų, taip pat didelio būrio enciklopedijose išvardytų „Aušros“ bendradarbių straipsnių, nors turime nemažai archyvinės medžiagos apie daugelio jų ankstesnę ar vėlesnę višomeninę veiklą.

Gausiausias bibliotekoje išlikęs „Aušros“ redaktorių Jono Sliūpo (1861—1944) ir Martyno Jankaus (1858—1946) leidybinės veiklos palikimas (turime jų atskirus asmens fondus).

Jono Sliūpo asmens fonde yra du straipsniai, aptariantys „Aušros“ laikotarpį: „Sis tas apie „Aušrą“ (F 218—31, rodyklės sąrašo Nr. 2) ir „Sis tas apie „Aušros“ idealus“ (F 218—32; sąrašo Nr. 3). Patyrinėjus jų turinį, atrodo, kad tai vieno panašaus dalyko du variantai. Abu straipsniai tuomet buvo nusiųsti į „Trimito“ redakciją, o pastarasis („Sis tas

apie „Aušros“ idealus“) 1967 m. buvo perspausdintas Pr. Alšeno monografijoje „Martynas Jankus“. Straipsnio rankraštinis variantas, palyginti su P. Alšeno publikacija, išsamesnis, rankraštyje nemažai redakcinių taisyčių, teksto pakeitimų, sakinių perdirbimo. Abiejuose straipsniuose J. Sliūpas aptaria „Aušros“ laikraščio atsiradimą ir teigia, kad „Aušra“ buvusi kolektyvus sumanymas.

Tarp rankraščių radome ir dar iki šiol neskelbtą J. Sliūpo korespondencijos pluoštą. Pirmiausia akį patraukia J. Sliūpo laišškai aušrininkui Jonui Cerkai-Cerkauskui (1856—1949), žinomam Peterburgo lietuvių visuomenės veikėjui, taip pat broliui Stanislovui Sliūpai, kun. Juozui Dambrauskui. Siuose laiškuose aptariamos „Aušros“ leidimo sąlygos, jų istorinės sąsajos su caro valdžia, su kaimyninėmis Lenkijos ir Vokietijos valstybėmis. Laiškuose J. Dambrauskui ryškėja reiklus ir kritiškas J. Sliūpo žvilgsnis į „Aušrą“ J. Sliūpo brolių Stanislovo ir Roko Sliūpo (1865—1959), gydytojo ir žymaus visuomenės veikėjo, susirašinėjimas iškelia juos abu kaip „Aušros“ bendradarbius, kuriems rūpėjo Lietuvos istorijos dalykai, tautosaka. Sie laišškai mažiau žinomi, ko gero, todėl, kad jie yra patekę į A. Janulaičio fondą (F 267) ir tebėra E. Janulaitienės nuorašuose.

A. Janulaičio asmens archyve yra ir daugiau žinių apie J. Sliūpą, kaip „Aušros“ redaktorių. 1933 metais Palangoje A. Janulaitis užrašinėjo J. Sliūpo atsiminimus. Čia trumpai aptariamos ir „Aušros“ laikotarpis (F 267—1206; sąrašo Nr. 13). Be šių atsiminimų, taip pat yra išlikusios juodraštinės A. Janulaičio pastabos apie J. Sliūpą (F 267—1395; sąrašo Nr. 14), kur blyksteli viena kita mintis apie „Aušros“ rėmėjus, lėšas, laikraščio platinimą.

Jadvyga Juškytė savo nepublikuotuose atsimi imuose vienu kitu sakiniu mini savo pažintį su studentu J. Sliūpu ir jo atsineštu pirmuoju „Aušros“ numeriu (F 12—1632; sąrašo Nr. 15).

Kito „Aušros“ redaktoriaus ir leidėjo Martyno Jankaus (1858—1946) rankraščiai jau ne kartą buvo skelbti spaudoje, tačiau kai kurie liko dar nepublikuoti. „Atsiminimai iš „Aušros“ laikų“ (F 103—134; sąrašo Nr. 18) buvo paskelbti 1933 ir 1967 m. Palyginus atsiminimų rankraštį su pastarąja, 1967 m. Toronte išleista P. Alšeno publikacija, matyti, kad rankraščio variantas labiau iššęstas, jame nemažai tekstologijos skirtumų. Kai kurie posakiai originale vaizdingesni, geriau įsimenantys nei ištaisytieji. Remiantis atsiminimais, parašyti ir kiti du M. Jankaus straipsniai: „Aš ir „Aušra“ (F 103—218; sąrašo Nr. 17) ir „Aušra“ Atsiminimai kovų dėl lietuvių kalbos išlaikymo“ (F 103—137; sąrašo Nr. 19). Dar kitame straipsnyje „Iš „Aušros“ prietikių“ (F 103—145; sąrašo Nr. 20) kalbama apie „Aušros“ platinimą. Mokslų akademijos bibliotekoje saugomi ir patys išsamiausi M. Jankaus atsiminimai „Mano prietikių enciklopedija“ (F 103—7; sąrašo Nr. 24). 1991 metais jie buvo paskelbti „Knygotyroje“ su turiningu L. Dėnienės įvadu ir kruopščiais komentarais. Kitame išlikusiame M. Jankaus straipsnyje „Varpo“ bei „Ūkininko“ laikai“ (F 103—

192; sąrašo Nr. 25) cituojami J. Basanavičiaus laišakai M. Jankui dėl „Aušros“ atgaivinimo, pinigų gavimo spaudai. Straipsnyje „Jons Sliūpas prie „Aušros“ (F 103—129, sąrašo Nr. 21) kalbama apie bendradarbiavimą su J. Sliūpu.

Iš neskelbto epistoliarinio M. Jankaus palikimo reikėtų paminėti ir jo susirašinėjimą su aušrininku J. Cerka-Cerkausku (F 12—320), kurio platesni biografijos duomenys saugomi M. Jankaus fonde. Siame susirašinėjime aptariami laikraščio platinimo motyvai, „Aušros“ siuntimo paštu sunkumai, džiaugiamasi skaitytojų gausėjimu.

Turime J. Mikšo (1862—1903) laišką M. Jankui, rašytą po 1885 m. (F 103—203; sąrašo Nr. 1). Čia J. Mikšas klausia, už kiek šis nupirkęs „Aušros“ spaustuvę ir ar leisias ją atpirkti, praneša apie žuvusius rankraščius, dingusį M. Miežinio žodyną.

Apibendrinami galime pasakyti, kad išlikę M. Jankaus ir J. Sliūpo laišakai, be kita ko, teikia medžiagos pamąstyti apie „Aušros“ leidėjų asmenybes, jų tarpusavio santykius, apie sąlygas ir sunkumus, su kuriais jiems teko susidurti. Neatskleistų korespondentų atvirlaiškiai rodo, į kokias vietas būdavo siunčiama „Aušra“. Turime vieną kitą laišką, virtusį turiningu straipsneliu „Aušrai“.

Be M. Jankaus, J. Sliūpo ir kitų aušrininkų rankraščių, saugoma ir keletas bendresnio pobūdžio apybraižų, studijėlių, išrašų. Nenustatyto autoriaus paskaitėleje-pranešime „Kova dėl pilietinių teisių lietuvių kalbai“, skaitytame 1931 m. per Vilniaus radiją, kalbama apie „Aušrą“ kaip labai inteligentišką, romantinės patriotinės krypties laikraštį (F 255—954; sąrašo Nr. 38). Vaclovo Biržiškos fonde saugomi jo išrašai iš 1883—1886 m. „Aušros“ lietuviškos draudžiamosios spaudos klausimais (F 163—137; sąrašo Nr. 37). Tai „Aušroje“ skelbtos bibliografinės žinutės apie pastangas atgauti lietuvišką spaudą, jų trumpos santraukos. Spaudos kolekcionierius ir pedagogas Jonas Kirlys savo nepublikuotoje apybraižoje „Lietuvių periodinės spaudos praeitis“ aptaria „Aušrą“ atskiru skyreliu, o tarp kitų Lietuvos periodinių leidinių fonotuotrukų pateikia ir „Aušros“ viršelio faksimilę (F 29—924, 942; sąrašo Nr. 39).

Reikėtų paminėti ir dar vieną vienetą, sudarytą iš spaudinių,— ne rankraštinių, bet vertingą savo kompaktiškumu. Tai A. Janulaičio sukauptas periodikoje publikuotų straipsnių apie „Aušrą“ rinkinys. Jame yra 1923 ir 1933 metų „Lietuvos žinių“, „Lietuvos“, „Lietuvos aido“ straipsnių iškarpos. Šie straipsniai buvo paskelbti minint „Aušros“ įkūrimo 40-ąsias ir vėliau 50-ąsias metines. „Aušros“ laikotarpi čia prisimena ar nagrinėja J. Jablonskis, A. Jakštas, M. Jankus, J. Kriaučiūnas, A. Krikščiukaitis, P. Leonas, P. Mašiotas, J. Norkus, R. Saltėnis, J. Sliūpas ir kiti (iš viso 12 autorių).

Tikimės, kad išvardyti rankraščiai sudomins būsimus „Aušros“ tyrinėtojus ir suteiks jiems bent žiupsnelį naudingų žinių arba padės naujai pažvelgti į jau žinomus dalykus.

RANKRAŠČIŲ RODYKLĖ

„AUSROS“ REDAKTORIAI IR LEIDEJAI

1. MIKSAS JURGIS (1862—1903), redagavo „Aušrą“ 1883 m. Nr. 2—4; 1885 m. Nr. 9—1886 m. Nr. 6.

1. Mikšas Jurgis — Martynui Jankui.

1 laiškas dėl „Aušros“ spaustuovės nupirkimo, lietuviškų knygų; mini pražuvusius rankraščius, dingusį M. Miežinio žodyną.
Po 1885 m. Liet. k. 1 lap. 22×14
Autogr. F 103—203

II. SLIŪPAS JONAS (1861—1944), redagavo „Aušrą“ 1883 m. Nr. 5—1884 m. Nr. 3, 5, 6.

2. Sliūpas Jonas

Sis tas apie „Aušrą“.
Straipsnis, siųstas į „Trimito“ redakciją.
1935 m. Liet. k. 23 lap. 21,1×16,6
Mašinr. F 218—31

3. Sliūpas Jonas

Sis tas apie „Aušros“ idealus.
Straipsnis.
1935 m. Liet. k. 5 lap. 19,4×13,7
Autogr. F 218—32

Publikuota: kn. Pr. Alšėnas. Martynas Jankus.— Torontas, 1967.— P. 56—57.

4. Sliūpas Jonas — Jonui Čerkai-Cerkauskui

1 laiškas apie „Aušros“ platinimą.
1884.II.26, Bitėnai. Liet. k. 2 lap. 21,6×14
Autogr. F 218—1, lap. 1—2

5. Sliūpas Jonas — Jonui Čerkai-Cerkauskui

2 laišakai apie bendradarbiavimą su J. Mikšiu ir M. Jankumi leidžiant „Aušrą“; mini spausdinimo išlaidas.
1884—1886.VIII.18, Niujorkas. Liet. k. 2 lap. 21,6×14
Autogr. F 218—1, lap. 5—6

6. Sliūpas Jonas — Jonui Čerkai-Cerkauskui.

1 laiškas apie bendradarbiavimą „Aušroje“, žinučių ir straipsnių siuntimą iš Peterburgo į „Aušrą“. Laiškas siųstas per M. Jankų.
1883. m., Bitėnai. Liet. k. 1 lap. 9×14,1
Autogr. F 103—185, lap. 1

7. Sliūpas Jonas — kun. Juozui Dambrauskui.

1 laiškas apie „Aušros“ spausdinimą, spaudos išlaidas. Yra prierašas broliui Stanislovui Sliūpai.
1884.IX.1, Niujorkas. Liet. k. 2 lap. 21,6×14
Autogr., nuorašas. F 218—1, lap. 3—4
Nuorašas: F 267—3621, lap. 26—29.

8. Sliūpas Jonas — Juozui Dambrauskui.

1 laiškas apie „Aušros“ leidimą, „Aušros“ įtaką tautiečiams.
1884.III.17, Bitėnai. Liet. k. 3 lap. 32,8×20,7
Rankr. E. Janulaitienės nuorašas. F 267—3621, lap. 23—25

9. Sliūpas Jonas — Stanislovui Sliūpai

1 laiškas broliui apie gyvenimą Bitėnuose, buvusį „Aušros“ redaktorių J. Mikšą.
1884.I.26, Bitėnai. Liet. k. 4 lap. 20×16
Rankr. E. Janulaitienės nuorašas. F 267—3625, p. 114—119.

10. **Sliūpas Jonas** — Stanislovui **Sliūpiui**.
2 laišakai dėl „Aušros“ leidybinių sunkumų, tarpusavio santykių su J. Mikšu.
1883 m. Liet. k. 6 lap. 20×16
Rankr. E. Janulaitienės nuorašas. F 267—3629, p. 19—29.
11. **Sliūpas Jonas** — Stanislovui **Sliūpiui**.
5 laišakai broliui apie neparduotus „Aušros“ egzempliorius, jų platinimo sunkumus, apie straipsnelius, siunčiamus iš JAV į „Aušrą“. Mimi J. Mikšą.
1884—1886 m., Bitėnai, Įsrutis, Niujorkas. Liet. k. 13 lap. 20×16
Rankr. E. Janulaitienės nuorašas. F 267—3626, p. 4—8, 11—15, 24—26 34—43
12. **Sliūpas Rokas** — Stanislovui **Sliūpiui**
1 laiškas — prašo, kad brolis parašytų į „Aušrą“ apie Luponių kalną, rinktų pasakas ir kt.
1884.X.25, Peterburgas. Liet. k. 4 lap. 20×16
Rankr. E. Janulaitienės nuorašas. F 267—3629, p. 29—36
13. **Janulaitis Augustinas**.
Dr. Sliūpo atsiminimai.
A. Janulaičio Palangoje užrašinėtas J. Sliūpo pasakojimas apie jo gyvenimą ir veiklą. Yra skyrelis „Bitėnuose prie „Aušros“.
1933.XI.21, Palanga. Liet. k. 27 lap. 33×21 ir mažiau
Mašindr., autogr. F 267—1206
14. „Gimė 1860, rašė...“
A. Janulaičio juodraštinės pastabos apie J. Sliūpą.
193? m. Liet. k. 4 lap. 35,2×13
Autogr. F 267—1395
15. Iš Jadvygos Juškytės atsiminimų.
Atsiminimuose mi i savo pažintį su studentu J. Sliūpu, atnešusiu paskaityti pirmąjį „Aušros“ numerį.
1937 m. Liet. k. 102 lap. 34×21
Rankr. F 107—80
- III. **JANKUS MARTYNAS** (1858—1946), admi istravęs „Aušrą“ nuo 1884 m. Nr. 4 iki 1885 m. Nr. 8.
16. **Jankus Martynas**
Adomaitis Juozas.
M. Jankaus prisiminimai apie „Aušros“, „Varpo“, „Okininko“ leidimą ir jų bendradarbius.
1935 m. Liet. k. 6 lap. 34×21
Autogr. F 103—128
17. **Jankus Martynas**.
Aš ir „Aušra“.
Atsiminimai.
1937 m. Liet. k. 2 lap. 22×14
Autogr. F 103—218
18. **Jankus Martynas**
Atsiminimai iš „Aušros“ laikų.
Straipsnis.
1933 m. Liet. k. 7 lap. 28×22
Rankr. F 103—134
Publikuota leidinyje: Vasario 16-jų.—K., 1933 ir kn.: Alšėnas Pr. Martynas Jankus.—Toronto, 1967.—P. 58—63.
19. **Jankus Martynas**.
„Aušra“
Atsiminimai.
Apie 1940 m. Liet. k. 11 lap. 26,5×22
Autogr. F 103—137

20. **Jankus Martynas**
Iš „Aušros“ priedikių.
Straipsnis.
Apie 1936—1940 m. Liet. k. 4 lap. 26,5×22
Autogr. F 103—145
21. **Jankus Martynas.**
Jonas Sliūpas prie „Aušros“.
Straipsnis. Du variantai.
Apie 1940 m. Liet. k. 6 lap. 33—21
Autogr. F 103—129
22. **Jankus Martynas**
Kriaučiūnas Petras.
Prisiminimai apie „Aušros“ platinimą Marijampolėje.
Apie 1940 m. Liet. k. lap. 33×21
Autogr. F 103—150
23. **Jankus Martynas.**
Mano atsiminimai.
Minimi J. Basanavičius, J. Mikšas, J. Miliauskas-Migłovara.
Apie 1935 m. Liet. k. 1 lap. 33×21
Autogr. F 103—199
24. **Jankus Martynas.**
Mano priedikių enciklopedija.
Atsiminimai apie „Aušros“ ir kitų laikraščių leidimą, bendradarbi
Apie 1936—1940 m. Liet. k. 26 lap. 34—21
Autogr. F 103—7
Publikuota: Knygotyra.— V., 1991.— T. 17, sąs. 1.— P. 80—110.
Su L. Dėnienės įvadu ir komentarais.
25. **Jankus Martynas**
„Varpo“ bei „Ūkininko“ laikai.
Straipsnis apie „Aušros“ likvidavimą ir „Varpo“ bei „Ūki inko“ įsteigimą.
Apie 1937 m. Liet. k. 3 lap. 33×21
Autogr. F 103—192
26. **Jankus Martynas — Jonui Čerkai-Cerkauskui.**
2 laišakai apie „Aušros“ platinimą; dėkoja už atsiųstą straipsnį „Aušrai“.
1884 m. Liet. k. 5 lap. 22×14 ir mažiau
Autogr. F. 103—185, lap. 3—6
27. **Jankus Martynas — neatskleistam „Aušros“ korespondentui.**
1 laiškas dėl bendradarbiavimo „Aušroje“.
1885.III.10, Bitėnai. Liet. k. 1 lap. 22×14
Autogr. F 103—183
28. **Jankus Martynas — neatskleistam „Aušros“ korespondentui.**
1 laiškas apie gautą rankraštį ir korespondencijas; apie „Aušros“ ir kalendorių siun-
timą.
1885.VI.30, Bitėnai. Liet. k. 1 lap. 22×14
Autogr. F 103—184
29. **Gaidelis Antanas — Martynui Jankui.**
1 laiškas dėl „Aušros“ ir lietuviškų knygelių atsiuntimo.
1885.V.7, Šiauliai. Liet. k. 1 lap. 9×12,5
Rankr. F 103—38
30. **Misevičius Nikodemus — Martynui Jankui.**
1 laiškas dėl reguliaraus „Aušros“ siuntinėjimo.
1886.XI.28, Panevėžys. Liet. k. 1 lap. 21×13
Rankr. F 103—60

31. **Starevičius P.** — Martynui Jankui.
1 laiškas, kuriame teirujasi dėl „Aušros“ kainos ir jos siuntimo.
1887 m., Jaroslavlis. Liet. k. 1 lap. 21,5×13
Rankr. F 103—67
32. **Vaitkevičius Jurgis** — Martynui Jankui.
2 laišakai dėl dažnesnio „Aušros“ siuntimo.
1886—1887 m. Liet. k. 2 lap. 20,5×15 ir mažiau
Rankr. F 103—235
33. **Verbunaitis** — Martynui Jankui.
1 laiškas — prašo atsiųsti visų metų „Aušrą“.
1887 m. Liet. k. 2 lap. 16,5×10,5
Rankr. F 103—177
34. **Neuinstatytas adresatas [Vytautas P.S.]** — „Aušros“ redaktoriumi.
1 laiškas — praneša apie Jurbarko, Sudargo, Gelgaudo apylinkių atsitikimus, įvyki ,
kuriuos prašo išspausdinti „Aušroje“ ir joje paminėti apie lėšų rinkimą poeto ir vertėjo
P. Armino-Trupinėlio antkapiai.
XIX a. pab., Kiduliai. Liet. k. 2 lap. 21×13
Rankr. F 103—12
35. „Iki 1874 m. apie Mažosios Lietuvos lietuvių spaudos priespaudą nebuvo girdėt“.
Neatskleisto autoriaus biografinis straipsnis apie M. Jankaus gyvenimą ir veiklą.
1940 m. Liet. k. 26 lap. 33×21
Rankr. F 103—1

IV. BENDRO POBŪDŽIO STUDIJOS, STRAIPSNIAI

36. „Trečias Basanavičiaus straipsnių skyrius „Aušroje“...“
Neatskleisto autoriaus rašinio fragmentas apie J. Basanavičiaus straipsni „Auš-
roje“.
Apie 1933 m. Liet. k. 1 lap. 33,1×21,8
Rankr. F 12—1632, lap. 7
37. „Prie gr. Ignatjevo vieno valsčiaus Vilniaus gub. ūki incai...“
Vaclovo Biržiškos išrašai iš 1883—1886 m. „Aušros“ ir kitų leidinių apie lietuviškos
spaudos draudimą.
Apie 1933 m. Liet. k. 11 lap. 9,1×11,2
Autogr. F 163—137
38. Kova dėl pilietinių teisių lietuvių kalbai.
Neatskleisto autoriaus paskaita apie lietuviškos spaudos draudimą, „Aušrą“, lietuvių
„separatizmą“, santykius su lenkais. Skaityta Vilniaus radiofone.
1931.IX.29. Liet. k. 19 lap. 35×11
Rankr. F 255—954
39. **Kirlys Jonas**
Lietuvių periodinės spaudos praeitis.
Monografinė apybraiža. Nuo pirmų spaudos leidinių iki 1944 m. Yra atskiras skyrelis
apie „Aušrą“; tarp kitų lietuviškų laikraščių fonotroufaukų — „Aušros“ viršelio faksimilė.
1963—1976 m., Kapsukas. Liet. k. 924 lap. 31×22
Mašindr., fotogr. F 29—924, lap. 46—52; 942, lap. 27
40. **Norkus J.**
Dėl ko žlugo „Aušra“?
Spaudinių iškarpų iš „Lietuvos aid“, „Lietuvos“, „Lietuvos žinių“ rinkinys apie „Aušrą“
jos 40-ųjų ir 50-ųjų metų proga. Straipsnių ir atsiminimų autoriai — J. Jablonskis,
M. Jankus, J. Kriauciūnas, P. Leonas, P. Mašiotas, J. Norkus, J. Sliūpas ir kiti (iš viso
12 autorių).
1923, 1933 m. Liet. k. 15 lap. 47×31,8 ir mažiau
Spaud. F 267—3691

Lietuvos Mokslų Akademijos
biblioteka

Įteikta 1993 m. spalio mėn.